

Жоба туралы қысқаша ақпарат

Жоба аты	AP19680131 «Алабұта мен бұршақ тұқымдасына жататын өсімдіктерден белсенді кешен алу және жаңа дәрілік зат жасау әдісін оңтайландыру»
Жоба өзектілігі	<p>Қазіргі уақытта жаңа отандық тиімді дәрілік заттарды әзірлеу белсенді принципті іздеу, анықтау, субстанцияны бөлу әдістері, өсімдік объектісінің субстанциясынан белсенді затты анықтау бойынша түрлі іс-шараларды қамтиды. Олардың ішінде ең маңыздысы-субстанцияны оқшаулау және дәрілік форманы ұсыну әдістері. Субстанцияны өндіру технологиясы оның тиімділігін едәуір арттыруға барлығының қызығушылығына байланысты өзекті мәселе болып қала береді. Шикізатты өңдеу технологиясын жетілдіру және субстанцияны дамыту жолдары өсімдік химиясында басымды жолдары болып табылады.</p> <p>Тиімділігіне қарамастан, өсімдік заттарынан субстанцияны оқшаулау технологиялық аспектілерде өзіндік қиындықтарға ие. Сондықтан субстанциялар мен дәрілік формаларға оларды қолданудың қауіпсіздігі мен тиімділігі бойынша қатаң талаптар қойылады.</p>
Жоба мақсаты	Қазақстан Республикасында өсетін алабұта және бұршақ тұқымдастарына жататын өсімдік шикізатынан биологиялық белсенді кешен негізінде жаңа заттар мен суппозиторийлерді іздеу. Зерттелетін объектілердің ресурстарының ағымдағы жағдайын анықтау. Бұл жобаның ерекшелігі тек табиғи ғана емес, сонымен қатар жаңа отандық суппозиторийлер мен парафармацевтикалық препараттарды жасау.
Жоба міндеттері	<ol style="list-style-type: none"> 1. Қабынуға қарсы, жараны емдейтін әсері бар дәрілік суппозиторийлерге (қынаптық суппозиторийлер, тампондар және т.б.) және ауыз қуысы мен тіс гигиенасы құралдарына 15-20 жыл тереңдетіп патенттік іздеу жүргізу. 2. Өсімдік объектілеріне <i>Climacortera</i> және жантак (<i>Alhagi</i>) өсімдіктеріне ресурстық жұмыс жүргізу. Биологиялық белсенді заттардың негізгі топтарының сапалық құрамы мен сандық құрамын анықтау. 3. Ультрадыбыстық экстракторды орнату және оңтайлы экстракция шарттарын таңдау (уақыт, температура, шикізаттың қатынасы: еріткіш, экстракция коэффициенті және т.б.). Зерттелетін сығындылардың компоненттік құрамын, қауіпсіздігі мен тиімділігін зерттеу. 4. Өсімдік материалдарынан алынған сығындылар негізінде суппозиторийлер мен парафармацевтикалық препараттарды (тіс пастасы мен ауыз шайғыштар) әзірлеу. Өсімдік материалдарынан алынған сығындылар негізінде суппозиторийлер мен парафармацевтикалық препараттарды алу және олардың сапасын бағалау. Экстракттардың спецификалық және фармакологиялық әсерін <i>in vitro</i> және <i>in vivo</i> әдістерімен зерттеу.
Күтілетін және қол жеткізілген нәтижелер	<p>1.Қабынуға қарсы, жараларды емдейтін әсерлері және ауыз қуысының, тістердің гигиенасы құралдары бар дәрілік суппозиторийге (қынаптық шамдар, тампондар және басқалар) 15-20 жыл тереңдікте патенттік іздеу жүргізу.</p> <p>Бұл кезеңде өсімдік заттары, суппозиторийлер және қабынуға қарсы, жараларды емдейтін әсері бар парафармацевтикалық құралдар бойынша әдеби және патенттік іздеулер жүргізіледі.</p>

	<p>2. Өсімдік объектілері бойынша ресурстық жұмыстар жүргізу және климакоптера (<i>Climacoptera</i>) және жантақ (<i>Alhagi</i>) тұқымдас өсімдіктерді жинау. Биологиялық белсенді заттардың негізгі топтарының сапалық құрамы мен сандық құрамын анықтау.</p> <p>Осы жоба шеңберінде ҚР ЭГТРМ ҚХЖМ ботаника және фитоинтродукция институтымен ресурстық жұмыстардың қазіргі жай-күйіне және климакоптера (<i>Climacoptera</i>) және жантақ (<i>Alhagi</i>) тұқымдас өсімдіктердің ықтимал дайындамаларына талдау жүргізу бойынша шарт жасалатын болады. Сандық құрамы мен сапалық құрамын анықтау үшін мынадай әдістер пайдаланылады: спектрофотометриялық, комплексонометриялық, титриметриялық. ҚР МФ 1-басылым талаптарына сәйкес: өсімдік объектілерінің қатерсіздігі және биологиялық белсенді заттардың сандық құрамы зерделенетін болады.</p> <p>3. Ультрадыбыстық экстракторды монтаждау және оңтайлы экстракция шарттарын таңдау (уақыт, температура, шикізат қатынасы: еріткіш, экстракция еселігі және т.б.). Зерттелетін сығындылардың құрамдас құрамын, қауіпсіздігі мен тиімділігін зерттеу.</p> <p>Бұл кезеңде ультрадыбыстық экстрактор орнатылады. Технологиялық параметрлер зерттелді және таңдалды: экстрагенттерді таңдау, еріткіш-шикізат қатынасы, экстракция режимін өңдеу: экстракциялардың жиілігі, уақыты, температурасы және т.б. заттарды алу әдістері экстракцияның әртүрлі әдістерімен жүзеге асырылады.</p> <p>Қағаз, жұқа қабатты хроматография әдісімен бөлінген субстанциялардың сапалық құрамы зерделенеді, зерттелетін объектілердегі белсенді заттар УК -, ИК -, ГХ-МС және ЖЭСХ талдау әдістерімен айқындалатын болады.</p> <p>4. Өсімдік шикізатынан алынған сығындылар негізінде суппозиторийлер мен парафармацевтикалық құралдарды (тіс пастасы және ауыз қуысын шаю) әзірлеу. Өсімдік шикізатынан алынған сығындылар негізінде шамдар мен парафармацевтикалық құралдарды алу және олардың сапасын бағалау. In vitro және in vivo әдістерімен сығындылардың спецификалық және фармакологиялық әрекеттерін зерттеу.</p>
<p>Зерттеу тобы мүшелерінің аты-жөні, идентификаторлары (Scopus Author ID, Researcher ID, ORCID, бар болса) және сәйкес профильдерге сілтемелер</p>	<p>1. Ескалиева Балакыз Кымызгалиқызы, х.ғ.к., асс. профессор (доцент) Scopus ID - https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=6505763988, Web of Science Researcher ID - https://www.webofscience.com/wos/author/record/16286805, ORCID – https://orcid.org/0000-0002-1745-2738</p> <p>2. Тургумбаева Акнур Аманбекқызы PhD, асс. профессор (доцент) Scopus Author ID: 55777355100, ORCID: 0000-0002-8000-9202.</p> <p>3. Бурашева Гаухар Шахманқызы х.ғ.д., профессор Scopus Author ID: https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=6507458098, ORCID: 0000-00003-2935-3531.</p> <p>4. Устенова Гульбарам Омаргазиевна д.фарм.н., профессор Scopus Author ID: 56127927500</p> <p>5. Кипчакбаева Алия Куанышқызы PhD Scopus ID – https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=55589074900, Web of Science Researcher ID –</p>

	<p>https://www.webofscience.com/wos/author/record/1731152, ORCID – https://orcid.org/0000-0002-0235-9661 6. Сейтимова Гульназ Абсаттарқызы PhD, асс. профессор (доцент) Scopus ID – https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=56268887500, Web of Science ResearcherID – https://publons.com/researcher/2442227/gulnaz-seitimova/, ORCID – https://orcid.org/0000-0002-5157-1255 7. Тоқтарбек Меруертқожа техника ғылымдарының магистрі Researcher ID:GXV-4672-2022, Scopus Author ID:57209507812, https://orcid.org/0000-0002-0979-6944 8. Оңалбек Дамира Дүйсембекқызы PhD-докторант ResearcherID: ACP-1548-2022, ORCID: 0000-0003-0056-1353, Scopus Author ID: 57869251600 9. Бердеш Талшын Бақдаулетқызы PhD-докторант Researcher ID - https://www.webofscience.com/wos/author/record/ABE-1817-2022, ORCID - https://orcid.org/0000-0003-2938-1268</p>
Жарияланымдар тізімі (URL, DOI көрсетілген)	-
Патент туралы ақпарат	"Қабынуға қарсы әсері бар өсімдік негізіндегі препарат негізінде суппозиторий алу тәсілі" тіркеу нөмірі 2023/0820. 1